

ROUL ȘI FUNCȚIILE PRESEI LOCALE ÎN ABORDAREA CRIZEI PANDEMICE

Mariana TOACĂ,

*doctor în științe ale comunicării,
lector universitar*

Pandemia generată de SARS-CoV-2 (COVID-19) este un fenomen care s-a instaurat în lume în timp record și forțat, din această cauză toate activitățile din domeniile vieții sociale au fost perturbate. Mass-media care se bucura nu demult de încredere în rândurile populației s-a pomenit cu o sarcină destul de dificilă: de a acționa în situație de criză, pe de o parte și pe de altă parte, a combate dezinformarea. Răspândirea coronavirusului a generat multă dezinformare, ceea ce a dus la lipsa de încredere a oamenilor în mediile de informare în masa. Un termen des întâlnit în ultimul timp este *infodemie*, termen care a fost folosit în februarie 2020 de către Organizația Mondială a Sănătății (OMS), ceea ce presupune un amestec de informații și epidemii, răspândirea rapidă și de mare anvergură a informației exacte și inexacte despre ceva, cu precădere despre boală, care împiedică eforturile de combatere a pandemiei, supraabundență de informații.

Știrile false și dezinformarea, informațiile manipulate în mod deliberat pentru a induce oamenii în eroare, au devenit un fenomen mondial din ce în ce mai vizibil, de proporții planetare. Organizații mondiale încearcă să identifice modalități de combatere și prevenire a acestui fenomen, dar deocamdată fără mare succes. Organizația Mondială a Sănătății a ajuns la concluzia că zvonurile nefondate „se răspândesc mai rapid decât virusul” prin intermediul surselor digitale.

În era digitală în care ne aflăm, presa tipărită este pe cale de dispariție și asta după ce mai multe studii au relatat faptul că numărul cititorilor publicațiilor periodice este în descreștere continuă, în timp ce numărul celor care utilizează Internetul drept sursă primară de informare este în ascensiune. Dar care este rolul presei locale în abordarea crizei pandemice? Ce funcții exercită mass-media locală în identificarea și combaterea informațiilor false și informarea corectă a

populației din mediul dat? Care au fost politicile la nivel național și local în ceea ce ține domeniul mass-media?

Pentru a combate acest fenomen al dezinformării, al infodemiei este necesar de apelat la sursele de informare care sunt mai aproape de oamenii de rând, de nevoile sale, atât personale, cât și comunitare, care informează corect, astfel încât să asigure integrarea și implicarea oamenilor în a promova spiritul civic. Anume în aceste situații de criză mass-media locală este cea mai apropiată de omul de rând, ajutându-l să vadă realitatea nemascată care-l înconjoară, deoarece oamenii sunt interesați, întâi de toate, de ceea ce se întâmplă în proximitatea lor spațială și mai apoi în țară, în lume. Această opțiune se explică și prin existența unei realități, mai mult sau mai puțin cunoscute fiecărui individ social din acest areal, dar și prin difuzarea unui conținut complex de informații, explicații, interpretări care facilitează înțelegerea acestei realități.

Opțiunea presei locale de a mediatiza, prioritar, realitatea socio-culturală se datorează, de asemenea, faptului că presa locală deține suficiente instrumente, nu doar ca să reflecte mediul sociocultural, ci și ca să-l corecteze, să-l orienteze în direcția convenită, să-l catalizeze sau chiar să-l formeze.

Presa locală abordează realitatea de nivel local și își adaptează discursul la așteptările cititorului, formulându-și obiectivele și proiectându-și opțiunile în funcție de necesitățile și de cerințele informaționale ale acestuia. Cercetătorii de la Institutul Reuters [1, p.16] susțin că opțiunile funcționale și de creație ale publicațiilor periodice locale reiese din particularitățile funcționale ale acestora, precum și din rolurile pe care le au ele într-o anumită regiune. Respectivii scot în evidență opțiunile presei locale pentru următoarele trei tipuri de activități mediatice:

1. *Informarea și responsabilizarea cititorilor.* Presa locală joacă un rol important în publicarea informațiilor cu privire la activitățile pe care autoritățile locale le desfășoară, permițându-i astfel cititorului să-și creeze o opinie față de realizările sau eșecurile acestora. Studiile au arătat de asemenea că publicarea subiectelor de acest gen contribuie la diminuarea nivelului corupției în rândurile persoanelor de la conducere, aleșii poporului sunt obligați, astfel să devină mai responsabili. În plus, presa locală este cu adevărat informativă, fiind demonstrat

faptul că cei care citesc sistematic noutățile locale sunt la curent, spre deosebire de cei care le urmăresc periodic.

2. *Implicarea civică a populației.* Se consideră că presa locală depune mult mai mult efort în ceea ce privește mobilizarea populației pentru a lua parte la diverse acțiuni publice locale. Studiile din domeniul constată, totodată, nivelul ridicat de implicare civică a cetățenilor, datorită acestui segment de presă tipărită, ținând cont de variabilele și interesele lor socioeconomice.

3. *Integrarea în comunitate a cetățenilor* poate fi considerat drept unul dintre cele mai impunătoare roluri care au pus bazele definirii și stabilirii unei legături între comunitățile locale, realizând, astfel, o conexiune între comunicare și comunitate. Presa locală, prin informațiile cu privire la evenimentele fericite din viața omului ca nunțile, cumeetriile, aniversările, etc., dar și cele nefericite ca înmormântările, pomenirile din zona pe care o acoperă sub aspect mediatic, îi ajută pe oamenii din localitatea respectivă să se orienteze în mediul lor apropiat, să se cunoască mai bine și să se apropie unul de altul. Noutățile locale cultivă consensul, coerența și stabilitatea din cadrul comunității. Constatările cercetătorilor de la Institutul Reuters demonstrează cert opțiunea generală a presei locale pentru dimensiunea socioculturală a realității, întrucât scopul principal al acesteia este de a fi alături de omul de rând, de nevoile sale, atât personale, cât și comunitare, de a-l informa corect, astfel încât să asigure integrarea și implicarea acestuia în activitățile din localitate. Pe timp de criză pandemică rolul presei locale este inestimabil din acest punct de vedere, toate aspectele enumerate mai sus sunt prezente în viața și activitatea societății de azi care se află într-o perioadă dificilă.

Conform unor studii efectuate în baza presei locale japoneze, presa locală își poate realiza scopul principal prin valorificarea a șapte obiective de bază, pe care ea trebuie să le îndeplinească cu responsabilitate:

- să furnizeze informațiile ca pe niște cunoștințe;
- să supravegheze mediul comunitar;
- să mobilizeze acțiunile civice;
- să creeze relații între membrii comunității;
- să stabilească identitatea comunității;
- să creeze noi valori și să salveze cultura;

- să transforme experiențele individuale în experiențe comunitare [2, p. 107].

Aceste constatări, deși au fost deduse în urma cercetării presei japoneze, prezintă interes și pentru noi, deoarece ele sunt valabile, în general, pentru presa locală. Generalizând informațiile de mai sus, conchidem că rolul presei locale pe timp de pandemie, într-o comunitate este și mai important, întrucât ea are un impact complex asupra indivizilor sociali, grupurilor sociale, comunităților, în ansamblu. Acest rol se manifestă prin faptul că fortifică și implementează modul de viață civică în rândurile cetățenilor unei comunități.

Deși presa locală are un pronunțat caracter utilitar pentru public, în prima etapă a pandemiei s-a confruntat cu îngrădirea accesului la informație de nivel national și local, autoritățile locale folosind împunericurile în stare de urgență. Din studiile efectuate constatăm că și în unele țări post-sovietice precum Rusia, Belarus au fost adoptate măsuri de urgență împotriva răspândirii pandemiei care a afectat direct libertatea mass-media, acestea însă fiind mai severe decât în Republica Moldova, deoarece au folosit și forțele de ordine publică pentru a limita mediatizarea răspândirii virusului. Totodată, guvernul ia decizia să fie extins termenul de 15 zile în care erau examinate solicitările de informații până la 45 de zile. Această decizie fiind dur criticată de comunitatea media locală. Decizia dată a lăsat loc de interpretări în ceea ce privește virusul SARS-CoV-2 și a făcut posibilă informarea populației din surse dubioase. Astfel a fost îngrădit accesul publicului la informație, lăsând loc pentru interpretări. Măsuri directe împotriva știrilor false au fost întreprinse de către autorități pe data de 20 martie 2020, când Serviciul de Informații și Securitate (SIS) blochează 52 de site-uri care ar distribui știri false. Totodată țin să menționez că dacă ar fi susținută presa locală și valorificate informațiile care apar în presa locală, nu am avea atât de multe dubii cu privire la corectitudinea știrilor, deoarece populația din mediul dat, datorită proximității spațiale, cunoaște mult mai bine ce se întâmplă în zona respectivă.

Alte restricții care au urmat în timpul pandemiei cu privire la accesul la informații a fost decizia Consiliului Audiovizualului prin care obligă presa să reflecte doar poziția oficială a autorităților cu privire la pandemie. Totodată autoritățile locale preferând să dea informații doar instituțiilor media agreate de ei, se constată într-un studiu realizat de

Freedom House[4]. În luna martie a anului 2021, ies la iveală unele încălcări, care au loc la nivel de consilii rationale, cu privire la vaccinarea fără rînd a angajaților consiliilor locale, a membrilor de partid și ale rudelor acestora cu vaccinul Pfizer, care era destinat lucrătorilor medicali aflați în prima linie. Aceste încălcări, vin din nou, să "ispitească" relațiile dintre presa locală și autoritățile locale.

Criza economică care afecta în fiecare an tot mai mult presa locală, s-a accentuat și mai mult pe fundal de criză economică globală provocată de pandemie. După deetimizarea presei naționale, presa locală independentă a rezistat datorită sprijinului donatorilor și a partenerilor internaționali, criza economică globală a dus la scăderea veniturilor instituțiilor media, astfel jurnaliștilor fiindu-le foarte complicat să lucreze la distanță fără tehnica necesară și fără conexiune la Internet de mare viteză. La fel decizia Poștei Moldovei de a sista distribuția ziarelor și revistelor către cetățeni a făcut ca presa locală să intre într-un declin fără precedent.

O neglijență a organelor de decizie, în raport cu jurnaliștii, se atestă la data 30 martie 2021[5], când Ministerul Sănătății, Muncii și Protecției Sociale (MSMPS) exclude posibilitatea imunizării reprezentanților din domeniul mass-media, din prima linie, și posibilitatea de a beneficia de vaccinul anti-COVID-19 în etapa a II de imunizare, cu toate că jurnaliști din 22 de redacții media din presa națională și locală au solicitat ministerului imunizarea acestora.

Mass-media în general și presa locală în special, ar putea să fie un actor și partener cheie al guvernului, al structurilor locale de conducere în combaterea celor mai grave efecte ale pandemiei. Ziarele locale constituie o probă relevantă în existența și buna funcționare a dialogului social într-o societate, în localitățile mai mici se întâmplă lucruri de anvergură, atât la nivelul autorităților locale, cât și la nivelul oamenilor de rînd din întreaga comunitate, care au impact nu doar asupra localității în cauză, dar și asupra întregii societăți, implicațiile cetățenilor în viața comunitară și activismul lor civic pe timp de criză medicală, social-economică, depind foarte mult de activitatea presei locale, aceasta fiind și un liant, dar și un catalizator al proceselor din teritoriu și ulterior din țară. Subliniem importanța publicațiilor locale în cultivarea vieții civice, în integrarea socială a indivizilor în comunitatea din care ei fac parte și în responsabilizarea acestora în raport cu

realitatea socială din această perioadă critică pentru țară. Presa locală trebuie să fie aproape de întreaga comunitate și de fiecare om în parte, deoarece marele său avantaj rezidă în tipul de informație pe care îl prezintă – informațiile locale. Ea stabilește și redescoperă, dacă e cazul, identitatea localității, întrucât chiar de la începutul apariției sale a reprezentat comunitatea pentru care există, de aceea publică despre tot ceea ce afectează fiecare membru al comunității [3]. Încă din cele mai vechi timpuri, aceasta reprezintă interesele populației de rând, supraveghind mediul înconjurător în toate sferile sale de activitate.

Referințe bibliografice:

1. Rasmus K.N. Local Journalism. The decline of newspapers and the rise of digital media. London: I.B. Tauris, 2006. 256 p.
2. Rausch A.S. Japan's Local Newspaper. Chihoschi and Revitalization Journalism. New York: Routledge, 2012. 157 p.
3. What qualities should a local newspaper have? Disponibil: <https://www.quora.com/What-qualities-should-a-local-newspaper-have> (Vizitat: 20.03.2016).
4. https://freedomhouse.org/sites/default/files/202012/Politici_pe_timp_de_pandemie_in_domeniul_mass_media_ROM_0.pdf (Vizitat : 01.02.2021)
5. <https://msmps.gov.md/vaccinarea-impotriva-covid-19/> (Vizitat : 31.03.2021).